

วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดฉีด (ไอพีวี)

1. โรคโปลิโอ คืออะไร และป้องกันได้อย่างไร

โรคโปลิโอ คือโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสโปลิโอ เชื้อเข้าสู่ร่างกายโดยการรับประทานอาหารหรือน้ำดื่มที่ปนเปื้อนเชื้อ ส่วนใหญ่ของเด็กที่ติดเชื้อจะไม่แสดงอาการ บางรายอาจมีอาการไข้ต่ำๆ เจ็บคอ แขนขาอ่อนแรง ถ้าเป็นรุนแรงอาจเสียชีวิตได้จากกล้ามเนื้อที่ช่วยในการหายใจเป็นอัมพาต โรคโปลิโอสามารถป้องกันได้โดยการส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีในการเลี้ยงดูเด็ก และป้องกันได้ด้วยวัคซีน

ประเทศไทยไม่มีโรคโปลิโอมากกว่า 10 ปีแล้ว เพราะมีการให้วัคซีนอย่างทั่วถึง แต่ในประเทศใกล้เคียง เช่น อินเดีย ปากีสถาน อินโดนีเซีย ยังมีผู้ป่วยอยู่ จึงจำเป็นต้องให้วัคซีนต่อไปอีก จนกว่าจะสามารถกวาดล้างโรคนี้ได้หมดไปจากภูมิภาค **โรคโปลิโอสามารถป้องกันได้ด้วยวัคซีน**

2. วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดฉีด คืออะไร

โดยทั่วไป วัคซีนที่ใช้ป้องกันโรคโปลิโอมี 2 ชนิด คือ ชนิดรับประทาน (ไอพีวี) และ ชนิดฉีด (ไอพีวี) โดยวัคซีนที่มีใช้อยู่นานแล้วคือวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดรับประทาน ซึ่งมีประสิทธิภาพดีมาก ใช้ในการกวาดล้างโปลิโอได้และปลอดภัย วัคซีนชนิดรับประทานอาจเกิดผลแทรกซ้อน คือเป็นโรคโปลิโอจากวัคซีนได้ในอัตรา 1 ใน 5-10 ล้านครั้งของการให้วัคซีน เพราะวัคซีนชนิดรับประทานประกอบด้วยเชื้อไวรัสมีชีวิตที่ทำให้อ่อนฤทธิ์ จึงไม่ควรใช้กับผู้ที่ภูมิคุ้มกันต่ำ วัคซีนป้องกันโปลิโอชนิดฉีด (ไอพีวี) นี้ เป็นวัคซีนชนิดเชื้อตาย มีประสิทธิภาพดีพอๆ กับชนิดรับประทาน และมีความปลอดภัยสูง สามารถใช้กับเด็กทั่วไปและผู้ที่มีภูมิคุ้มกันบกพร่องได้

3. ใครควรได้รับวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดฉีด และจะต้องให้กี่ครั้ง อย่างไร

ผู้ที่มีภูมิคุ้มกันบกพร่องซึ่งไม่สามารถใช้วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดรับประทาน ควรใช้วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดฉีด รวมทั้งผู้ที่มีสมาชิกในบ้านเป็นผู้ป่วยภูมิคุ้มกันบกพร่อง วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดฉีด ให้โดยการฉีดเข้ากล้ามเนื้ออายุที่เหมาะสมชนิดรับประทานคือ เมื่ออายุ 2, 4, 6, 18 เดือน และกระตุ้นเมื่ออายุ 4-6 ปี โดยทั่วไปจะให้พร้อมวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน

เด็กทั่วไปจะใช้วัคซีนชนิดรับประทานหรือฉีดก็ได้ วัคซีนทั้งสองสามารถใช้แทนกันได้

โดยวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดฉีด มักผสมรวมกับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน ให้เป็นเข็มเดียวกัน

4. ใครไม่ควรรับวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดฉีด หรือควรเลื่อนการรับวัคซีนนี้

เนื่องจากวัคซีนชนิดฉีดที่มีจำหน่ายขณะนี้ อยู่ในรูปวัคซีนรวมกับ วัคซีนป้องกันโรค คอตีบ-บาดทะยัก -ไอกรนดังนั้นข้อห้ามใช้จึงเหมือนกับข้อห้ามของการฉีด วัคซีนป้องกันโรค คอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน อย่างไรก็ตามสำหรับวัคซีนชนิดนี้มีข้อห้ามใช้จำเพาะคือ

- เคยมีอาการแพ้แบบรุนแรงจากการให้วัคซีนชนิดนี้ในครั้งก่อน
- ผู้ที่แพ้ยาปฏิชีวนะที่มีส่วนผสมในวัคซีน ได้แก่ สเตรปโตมัยซิน โพลีมิกซิน-บี และนีโอมัยซิน นอกจากนี้ควรต้องระวังในหญิงตั้งครรภ์ด้วย
- หากมีไข้ไม่สบายควรเลื่อนการรับวัคซีนไปก่อน ควรรอให้หายป่วยก่อนจึงมารับวัคซีน

กรณีเป็นหัดเล็กน้อย ไม่มีไข้ สามารถรับวัคซีนได้

5. อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นหลังรับวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดฉีด

อาจมีอาการเจ็บปวดเฉพาะที่เล็กน้อยไม่มีปฏิกิริยารุนแรงต่อร่างกาย อาการสามารถทุเลาเองได้ อาการข้างเคียงส่วนใหญ่มักเกิดจากวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน ที่ฉีดร่วมกัน

การดูแลรักษาอาการข้างเคียง หากปวด บวมบริเวณที่ฉีดให้ประคบด้วยผ้าเย็น หากมีไข้ให้รับประทานยาลดไข้ในขนาดที่เหมาะสม หากอาการข้างเคียงเป็นรุนแรง หรือเป็นมาก ควรรีบปรึกษาแพทย์ทันที และบอกอาการให้แพทย์ทราบโดยละเอียด

6. วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดฉีดอยู่ในแผนสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของกระทรวงสาธารณสุขหรือไม่ และใครเป็นผู้รับผิดชอบค่าวัคซีน

วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดฉีดที่มีในประเทศไทยจะอยู่ในรูปของวัคซีนรวม และอยู่นอกแผนสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง โดยส่วนใหญ่จะรวมอยู่กับวัคซีนป้องกันโรค คอตีบ-บาดทะยัก- ไอกรน

7. เด็กจำเป็นต้องได้รับวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดฉีดหรือไม่

เด็กทุกคนจะต้องได้รับวัคซีนป้องกันโปลิโอชนิดรับประทานหรือฉีดอย่างน้อยหนึ่ง เพราะเป็นโรคติดต่อที่ก่ออาการรุนแรงได้ ในผู้ที่มีข้อบ่งชี้ตามข้อ 3 ควรได้รับวัคซีนชนิดฉีดเท่านั้น

กรณีที่มีการรณรงค์หยุดโปลิโอ หากมิได้เป็นผู้ที่มีภูมิคุ้มกันบกพร่องหรืออาศัยอยู่ในบ้านเดียวกับผู้ที่มีภูมิคุ้มกันบกพร่อง ควรไปรับการหยุดโปลิโอด้วยเสมอ แม้ว่าจะเคยได้รับวัคซีน ไม่ว่าจะชนิดฉีดหรือชนิดรับประทานมาครบถ้วนแล้วก็ตาม

8. มีสิ่งที่ต้องปฏิบัติอื่นๆ หรือไม่

ผู้ปกครองควรดูแลสุขอนามัยของเด็กให้ถูกต้อง โดยเฉพาะความสะอาดของอาหารและน้ำ เช่นการล้างมือบ่อยๆ การขับถ่ายที่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งจะช่วยให้ลดโอกาสที่จะติดเชื้อโปลิโอได้

ผู้ปกครองควรพาเด็กมารับวัคซีนตามกำหนดเวลาที่แพทย์แนะนำเสมอ ในกรณีที่ไม่สามารถมารับวัคซีนได้ตามที่กำหนด ควรรีบมารับทันทีที่ทำได้

ผู้ปกครองควรเผื่อสังเกตอาการของเด็กในสถานพยาบาลที่ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 30 นาที จึงพาเด็กกลับบ้าน และควรสังเกตอาการต่อที่บ้านด้วย หากเด็กมีอาการข้างเคียงภายหลังจากการได้รับวัคซีน ผู้ปกครองควรรายงานให้แพทย์ทราบทุกครั้งก่อนการรับวัคซีนครั้งต่อไป

ผู้ปกครองควรเก็บบันทึกการรับวัคซีนของเด็กไว้ตลอดไป เพื่อเป็นหลักฐานว่าเด็กมีการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคได้บ้างแล้ว

หากมีข้อสงสัยควรปรึกษาแพทย์

เอกสารแนะนำความรู้เกี่ยวกับวัคซีนสำหรับประชาชน
โดย สมาคมโรคติดต่อในเด็กแห่งประเทศไทย ร่วมกับ กระทรวงสาธารณสุข